

Перетворення дослідницьких університетів на важливий чинник інноваційного розвитку країни має здійснюватися через механізми програмно-цільового управління, посиленого фінансування, розширення автономії та підприємницьких функцій у взаємодії з реальною економікою та бізнесом.

Для того, щоб зберегти потенціал нашої вищої освіти і задати імпульси нового розвитку, необхідні не тільки нові стимули і механізми. У першу чергу потрібна державницька позиція щодо збереження та підтримки нашої інтелектуальної еліти, накопиченого за багато років освітнього потенціалу. Досвід передових країн світу засвідчує, що створення когорті потужних дослідницьких університетів може стати дієвим чинником розвитку системи вищої освіти та підвищення конкурентоспроможності країни. З цією метою необхідно створити особливі умови для лідерів національної освіти та підтримати всі інші галузеві чи регіональні заклади, які кожен на своєму місці вноситимуть свою краплинку в зміцнення економіки України.

Список використаних джерел

- 1) Вища освіта в Україні в 2017 р. // Офіційний сайт Державної служби статистики України: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
- 2) Наукова та інноваційна діяльність в Україні у 2015 році. Статистичний бюлетень. — К.: Державна служба статистики України, 2016;
- 3) <https://www.scimagojr.com/countryrank.php>
- 4) <https://www.topuniversities.com/university-rankings>
- 5) http://www.webometrics.info/en/current_edition
- 6) <https://universitas21.com/rankings>

Кіндзерський Ю. В., д.е.н., професор
ДУ «Інститут економіки
та прогнозування НАН України»,
м. Київ, Україна

ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИЙ ВЕКТОР МОДЕРНІЗАЦІЇ СУСПІЛЬСТВА: ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ В УКРАЇНІ

Ключові слова: деіндустріалізація, модернізація, суспільний консенсус, державна політика, безпека.

Key words: deindustrialization, modernization, public consensus, public policy, security.

Головною рисою європейських цінностей, до яких прагне Україна, є людиноцентричність, а європейська культура історично була звернена до людства [2, с. 5-6]. Угода про асоціацію між Україною та ЄС є лише першим кроком нашої держави на шляху до формування в українському суспільстві людиноцентричних європейських цінностей. Водночас, сьогодні між розвиненими країнами Європи і Україною утворився цивілізаційний і технологічний розрив, який чималою мірою ускладнює формування між ними взаємовигідних і рівноправних стосунків.

Цей розрив зумовлений незрівнянно якісно вищим рівнем господарської організації провідних європейських країн, сформованої внаслідок технологічних досягнень Третьої і Четвертої промислових революцій, що утворили принципово нові структурні характеристики як самої європейської економіки, так і вплинули на глобальну економіку загалом. Ці зміни, як відзначає В.Сіденко [6, с. 7], становлять кардинальний, екзистенційний виклик як для економік самих європейських країн, так і для окремих країн світу, в тому числі, безперечно і для України. Поки що, наша економіка не може адекватно реагувати на нього, рухаючись у протилежному від європейської економіки напрямі з точки зору своїх структурно-технологічних характеристик, перетворюючись з донедавна індустріально розвиненої на відсталу аграрну

країну, що зрештою не дозволяє нам говорити про паритетність і рівноправність наших стосунків із країнами ЄС.

Усе це вказує на те, що питання модернізації в українському суспільстві перезріло. За чверть століття в Україні сформувалися і «розквітли» екстрактивні² економічні і політичні інститути, що створюють багатства і привілеї для вузького прошарку окремих представників соціуму. Не піддаючи сумніву необхідність позитивних суспільних змін, водночас усе частіше виникає запитання, наскільки обрана економічна і соціальна модель державної політики відповідає прагненням усього суспільства. Очевидно, що деіндустріалізація економіки і масова багатомільйонна зовнішня трудова міграція є відповіддю на це запитання і головною ознакою хибності обраних державою методів і засобів розбудови країни.

Сьогодні немає єдності у поглядах на мету модернізації суспільства, її ідеологію, зміст, пріоритети, економічну і політичну модель забезпечення. Якщо стисло окреслити існуючі підходи до проблеми модернізації, остання витлумачується по-різному — як певна стратегія швидких змін у суспільстві та економіці, як закономірний процес переходу від одного суспільного устрою до іншого, як мобілізаційний наздоганяючий процес або, більш вузько, лише як процес технологічного оновлення виробництва. Також її розглядають як стремління держави наблизитись до еталонів більш розвинених держав, як скоординовані зусилля суспільства щодо подолання певних своїх проблем або взагалі як просто здатність людей здійснювати певні зміни³.

Ми, не претендуючи на надання вичерпного остаточного визначення цієї категорії, у загальному вигляді пропонуємо розуміти її насамперед як певну стратегію розвитку країни, яка:

- спрямована, по-перше, на подолання внутрішніх деструктивних умов життєдіяльності суспільства та функціонування господарської системи країни, що призводять до вивільнення потенціалу їх деградації, по-друге, на створення умов для довгострокового і сталого розвитку через збалансування процесів суспільно-господарського відтворення;

- здійснюється на основі досягнення суспільного консенсусу у трикутнику «влада-бізнес-суспільство» при незаперечному пріоритеті задоволення інтересів останнього порівняно з інтересами перших двох.

Саме суспільний консенсус дозволить максимально зблизити інтереси «верхів», які володіють усім арсеналом інструментів для вказаного проведення, та «низів», які не мають можливості адміністративно впливати на економічну ситуацію та політику, але без урахування інтересів яких постановка самої проблеми модернізації втрачає усякий сенс. Саме таке її розуміння, на наш погляд, дозволить говорити про перехід до «людиноцентричного» розвитку країни, а значить наблизити його до задекларованих європейських цінностей.

Питання якою має бути ця стратегія з точки зору перспективних позицій країни у порівнянні з іншими країнами, насамперед європейськими, — наздоганяючою чи проривною, — є похідним. Воно залежить від того, які в даний час у суспільстві існують проблеми, що руйнують і дестабілізують його, і яким чином ці проблеми можуть бути вирішені у найбільш прийнятний спосіб. Модернізація має створити сприятливе життєве середовище для усього населення країни — своєрідну «інфраструктуру життя» [4, с. 75], яка повинна давати адекватні відповіді на загрози життєдіяльності людини та країни, перш за все нейтралізувати техногенні та екологічні, воєнні загрози, загрози зовнішньої ресурсної залежності, голоду, злиденності, масових хвороб, безробіття і т.п. Тобто у завданнях модернізації має бути обов'язково присутній, окрім соціального, також безпековий контекст.

Вирішення завдань модернізації, як зауважує Г.ж. Колодко, потребує відповідної гнучкості і нешаблонності державної політики, ураховуючи збіги обставин розвитку [5, с. 10—11]. Головними рисами такого підходу є: відмова від догматизму та універсалізму; перенесення уваги на специфічні риси явищ та процесів, пов'язаних з відтворенням; застосування економічної компаративістики; відокремлення цілей діяльності від засобів їх досягнення; інструментальна гнучкість залежно від конкретної специфічної ситуації.

Модернізація має бути системною і здійснюватись одночасно за трьома напрямками — соціально-економічним, політичним і технологічним. Ці складові модернізації повинні бути тісно взаємопов'язані у частині їх підпорядкованості насамперед інтересам усього суспільства. Технологічна модернізація не повинна розглядатись як самоціль, безвідносно до розв'язання суспільних проблем. Соціальний і безпековий контекст має бути покладений в основу

² Термін «екстрактивні інститути» запропоновано Дароном Аджемоглу та Джеймсом Робінсоном [1, с. 92—97].

³ Критичний аналіз різних підходів до розуміння модернізації зроблено акад. В.М. Гейцем у роб. [3].

цього напрямку модернізації і вибору галузевих пріоритетів промислового виробництва. Важливість розвитку промисловості і проведення відповідної до завдань модернізації промислової політики не слід недооцінювати, оскільки саме ця галузь створює матеріальну основу розв'язання тих чи інших соціальних і безпекових проблем. Метою технологічної модернізації промисловості в цілому та її окремих галузей, обраних у якості пріоритетних, має стати з одного боку підвищення продуктивності праці й відповідно рівня статків населення, а з іншого — вирішення зазначених проблем на основі розбудови власного виробництва. В даному контексті питання щодо застосування запозичених чи власних технологій є важливим лише з точки їх придатності для розв'язання поставлених перед суспільством питань. Якщо ураховувати, той факт, що зарубіжні (західні) технології історично виявились більш продуктивні і більш пристосовані до потреб соціуму, ніж вітчизняні, то вибір варіанту вирішення питання, на наш погляд, стає очевидним, принаймні сьогодні, а ті можливості, які нам відкриває у цьому контексті Угода про асоціацію між Україною та ЄС, мають бути максимально використані.

Список використаних джерел

1. Аджемоглу Д., Робинсон Дж. Почему одни страны богатые, а другие бедные. Происхождение власти, процветания и нищеты. Москва. Изд-во АСТ. — 2015. — 575 с.
2. Артёмов Т. Європейські цінності: інтелектуальний простір цивілізаційного діалогу // Економічна теорія. — 2018. — № 3. — С. 5—28.
3. Геєць В. Ліберально-демократичні засади: курс на модернізацію України // Економіка України. — 2010. — № 3. — С. 4—20.
4. Гульбинский Н. Модернизация или «отстой»? // Свободная мысль. — 2010. — № 3 (1610). — С. 73—84.
5. Колодко Гж. Від ідеології неолібералізму до нового прагматизму // Економіка України. — 2010. — № 9. — С. 4—11.
6. Сіденко В.Р. Глобальні структурні трансформації та тренди економіки України // Економіка і прогнозування. — 2018. — № 2. — С. 7—29.

Ковтонюк К. В., к.е.н., доцент
ДВНЗ «Київський національний
економічний університет
імені Вадима Гетьмана»
м. Київ, Україна

НАЦІОНАЛЬНО-НАДНАЦІОНАЛЬНА СИСТЕМА РЕГУЛЮВАННЯ ФІНАНСОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ В ЄС

Ключові слова: фінансове регулювання, Європейська рада із системних ризиків, Об'єднаний комітет європейських наглядових органів, Європейська банківська адміністрація, Європейська страхова та пенсійна адміністрація, Європейська адміністрація з цінних паперів, національні наглядові органи.

Key words: financial regulation, European Systemic Risk Board (ESRB), Joint Committee of the European Supervisory Authorities (JCESA), European Banking Authority (EBA), European Insurance and Occupational Pensions Authority (EIOPA), European Securities and Markets Authority (ESMA), national public oversight bodies.

В умовах нестабільного й турбулентного розвитку світового фінансового простору виникає необхідність в модернізації традиційних фінансових систем як національного, так і регіонального рівнів. На останньому рівні цей процес ускладнюється, в першу чергу, тим, що виникає потреба в узгодженні повноважень функцій наднаціональних органів між членами інтеграційного угруповання та згуртування систем регулювання складових фінансової системи (банківської, інвестиційної, страхової тощо). Подібні зміни стосуються не лише самих країн-членів інтеграційного угруповання, але й їх основних партнерів. Таким чином, відбувається формування нової парадигми фінансової стійкості світового господарства.